RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Första Kammaren. N:o 24.

Lördagen den 29 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för förmiddagens sammanträde.

Fortsattes föredragningen af lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

34 §.

Godkändes.

Herr Hasselrot: Utskottet har från Kongl. Maj:ts förslag uteslutit den deri intagna 36:te §, hvari säges: »Hvad i 8 § samt i 11 till och med 21 §§ är stadgadt i fråga om stämnings kungörande skall ega motsvarande tillämpning i afseende å delgifning af domstols beslut.» I denna del har jag reserverat mig och tillåter mig yrka, att denna § i Kongl. Maj:ts förslag måtte införas i lagen. Jag tror att, äfven om en eller annan olägenhet kommer att visa sig deraf, att denna

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

bestämmelse finnes, blifva fördelarna deraf af öfvervägande art. Man må betänka att såväl vid kommunikation af hofrätts beslut som en hel mängd delgifningsbeslut från underrätter har man numera ingen ledning för, huru man skall ställa sig; särskildt med afseende på kommunikation med bolag, myndigheter och allt sådant står det i vida fältet. Om vi få denna bestämmelse, hafva domstolarne en bestämd ledning för huru i förevarande afseende bör förfaras. Jag tror derför, att väsentliga fördelar skulle vinnas genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del, och tillåter jag mig derför yrka, att 36:te § i Kongl. Maj:ts förslag måtte af kammaren godkännas.

Herr Trygger: Såvidt jag erinrar mig, fans icke denna § i det ursprungliga kongl. förslaget, som framlades för högsta domstolen, men vid pröfningen af detsamma inom högsta domstolen uttalades den åsigten, att hvad som gälde om stämnings delgifning borde också i tillämpliga delar gälla om delgifning af domstols beslut. På grund deraf skrefs denna §, men man begränsade denna tillämpning så, att det var endast vissa af reglerna för delgifning af stämning, som skulle komma att tillämpas på delgifning af domstols beslut. Deraf blef en följd, att andra sätt för stämnings delgifning än de här omnämnda blifvit uteslutna, och jag tror, att detta är en långt större olägenhet än den frihet, som för närvarande torde finnas, då domstol icke är tveksam om att i tillämpliga delar använda beträffande delgifning af domstols beslut hvad som gäller om delgifning af stämning. På grund deraf har jag inom utskottet yrkat och utskottet bifallit, att ifrågavarande § skulle strykas, detta i den öfvertygelsen, att fortfarande som hittills reglerna för stämnings delgifvande skulle komma att tillämpas vid delgifning af domstols beslut, samt för att domstolarna öfver hufvud taget må hafva fria händer i denna fråga, hvilket synes vara nödvändigt, om man skall kunna delgifva dessa beslut. Jag yrkar derför bifall till utskottets förslag, enligt hvilket denna § uteslutes, eller, rättare sagdt, då detta yrkande icke har någon utsigt till framgång, anhåller jag, att § måtte återremitteras till utskottet, så att man kan få den formulerad så, att icke de praktiska behofven blifva otillfredsställda.

Herr Afzelius: Denna § anser jag vara en af de i praktiskt hänseende lyckligaste nyheter, förslaget innehåller. När utskottet hemställer om, att denna § skall uteslutas anföres derför följande skäl:

»Enligt utskottets tanke är det ej af nöden att införa några särskilda bestämmelser om delgifning af domstols beslut, utan torde lämpligast vara att, såsom hittills egt rum, öfverlemna åt domstolen sjelf att för hvarje särskildt fall bestämma, huru delgifning af dess beslut bör verkställas.»

Jag erkänner upprigtigt, att den domstolspraxis, på hvilken utskottet här stöder sig, är för mig okänd. Domstolen tror jag icke i allmänhet säger, *huru* delgifning skall ega rum, utan helt enkelt att

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

delgifning skall ske med den eller den parten. Om denna part befinnes vara en korporation eller innefatta mångfald af personer, så får man löpa vida omkring och söka dem. Jag påminner mig t. ex. ett fall — det bekanta Bjuråkersskiftet — det pågick i flere tiotal år, der delgifningen af besvären fordrade en tid af två år. Jag kan icke säga hvad den kostade. Hade man der kunnat tillämpa de regler om delgifning, som här äro föreslagna, så hade en stor förenkling och besparing vunnits.

Jag ber dessutom få påpeka, att lagutskottets betänkande innehåller också två förslag om ändrad lydelse dels af handelsbolagslagen, der det säges:

»Angående bolagsmans befogenhet att för bolaget mottaga stämning är stadgadt i rättegångsbalken; och skall hvad i sådant afseende gäller ega tillämpning jemväl då annat offentlig myndighets bud skall bolaget delgifvas.»

dels af aktiebolagslagen i alldeles samma syfte. I dessa två fall utsträckas sålunda reglerna om stämnings delgifning till att gälla äfven annan delgifning. Fordrar då icke konseqvensen att man här i den allmänna stämningslagen utsträcker lättnader, som beredts i fråga om delgifning af stämning, att gälla äfven i fråga om annan delgifning, t. ex. af besvär i hofrätt. Jag anser, som sagdt, detta vara ett mycket välbetänkt tillägg till gällande lag, och jag hoppas derför, att kammaren icke, på sätt utskottet föreslagit, utesluter denna §. Skulle man kunna vinna någon förbättring i densamma, skulle det visserligen vara mig kärt, men då jag sjelf icke kan göra något förslag i sådant hänseende, är jag icke i tillfälle att förena mig i annat yrkande än det af reservanten afgifna om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Leman: Jag vill icke bestrida, att åtskilliga fördelar skulle vinnas genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag, men å andra sidan förefinnas i detsamma åtskilliga luckor, då lagen endast skulle tillämpas på de fall, i förslaget finnas omnämnda. Det stämningssätt, som enligt stämningslagens 9 och 10 §§ kan användas, när svaranden har rest ur riket eller håller sig undan, kan nemligen icke tillämpas på delgifning af domstols beslut. I sådana fall har man förfarit ganska olika. En hofrätt har, då det visat sig att en part rest utrikes, förklarat sig afgöra målet ändå. En annan har spikat beslutet på sin dörr. Det finnes således i fråga om delgifningen förhållanden, som göra, att lagen icke i allo kan tillämpas. Jag hemställer derför om återremiss, på det utskottet måtte taga i öfvervägande, huruvida icke med bibehållande af Kongl. Maj:ts förslag det skulle kunna vara tillfälle att införa någon bestämmelse för de fall, som omförmälas i 9 och 10 §§, att svaranden håller sig undan.

Herr Hasselrot: Jag har samma uppfattning som herr Leman, att det i vissa fall vore önskligt, om domstolen egde vidsträcktare

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

befogenhet än här uttryckligen stadgats, särskildt då part rest utrikes eller icke kan anträffas. Men jag anser, att för det fallet behöfves icke återremiss. Om man nu antager Kongl. Maj:ts förslag, hvari det heter

»Hvad i 8 § samt i 11 till och med 21 §§ är stadgadt i fråga om stämnings kungörande skall ega motsvarande tillämpning i afseende å delgifning af domstols beslut,»

så kommer domstolen för andra fall att hafva samma frihet som hittills att bestämma den form, under hvilken delgifning skall ega rum, och jag är öfvertygad att, derest för en frånvarande part hittills kunnat tillämpas något, som motsvarar hvad som stadgats i 9 och 10 §§ skall sådant äfven hädanefter kunna ega rum, då det här icke är förbjudet. Man är helt enkelt icke bunden af bestämmelserna i 9 och 10 §§, som alldeles icke lämpa sig för alla fall. Jag är af den uppfattning, att lagen skulle vinna högst betydligt genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag i 36 §, och tror icke att domstolarne derigenom skulle förlora sin frihet att i andra fall handla efter som kan finnas lämpligt.

Herr Trygger: I fall det vore så, som den siste ärade talaren sade, att man vid domstolarna i öfriga fall skulle hafva frihet att handla efter godtfinnande, skulle jag icke göra någon anmärkning mot 36 §, men åtminstone hvad jag lärt mig om lagtolkning går ut derpå, att när en lag säger att i vissa fall skall i fråga om delgifning af domstols beslut tillämpas hvad som står stadgadt om delgifning af stämning, så följer deraf, att i andra fall får en dylik tillämpning icke ske. Så har jag alltid tolkat lagen, men är det orätt, och kunna de herrar, som hålla på § förklara, att denna tolkning är felaktig, skall jag gerna taga tillbaka mitt yrkande om återremiss.

Herr Afzelius: Jag vågar här icke yttra någon bestämd mening i den af en föregående talare uppkastade frågan. Men jag tror icke det är möjligt att i den generella form, här är ifrågasatt, upptaga bestämmelserna i 9 och 10 §§ och det derför, att åtminstone i afseende på utsökningslagen hafva vi särskilda bestämmelser för, huru det skall gå till, när part vistas utomlands eller uppehåller sig å okänd ort — i 181 och 185 §§ — och dessa bestämmelser skulle komma i en egen relation till denna §, ifall man deri införde andra bestämmelser för samma fall.

Jag vågar icke för min del göra annat yrkande än på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Leman: I likhet med herr Trygger är jag för min del af den åsigten, att, så länge lagen icke har bestämdt gifna regler för delgifning af stämning, ha domstolarne fria händer, men i och med detsamma som det gifves bestämda regler, blifva domstolarna bundna,

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

och det ligger icke liten vigt vid att parten får veta, huru han skall företaga vissa processuella handlingar.

Jag fick i dag händelsevis kännedom om en af Kongl. Maj:t nyligen gifven dom. Målet rörde sig om klander af testamente. Svaranden hade nemligen såsom muntligt testamente bevakat några lösa yttranden af en afliden person. Dennes arfvingar instämde svaranden med påstående om ogillande af testamentsbevakningen. Då svaranden höll sig undan och ej kunde anträffas, läto kärandena spika stämningen på dörren till en lägenhet, hvilken svaranden bebott, men från hvilken han blifvit vräkt. Svaranden infann sig icke vid häradsrätten; men lät genom annan person ingifva en skrift, hvaruti han förklarade, att han, om vid tinget något mål mot honom förekomme, bestrede, att han blifvit lagligen stämd. Sedan kärandena visat, huruledes med delgifning af stämningen försiggått, förklarade häradsrätten, att svaranden blifvit lagligen stämd samt biföll kärandens klandertalan. Svaranden vädjade till hofrätten, der han fullföljde sin invändning mot stämningssättet, men hofrätten fastställde i allo häradsrättens utslag. Högsta domstolen åter, till hvilken svaranden fullföljt talan, förklarade, att svaranden *icke* kunde anses vara lagligen stämd och upphäfde af sådan anledning underrätternas beslut. Härigenom kom saken i det skede, att kärandena, hvars stämning icke ansågs behörigen delgifven, förlorat tid att uttaga ny stämning å svaranden, hvilken genom att hålla sig undan samt genom att få stämningssättet ogilladt, kom i åtnjutande af en rättsförmån, hvilken, om stämningssättet ej hade blifvit af högsta domstolen ogilladt, säkerligen eljest icke hade tillgodokommit honom.

Jag har anfört detta fall för att belysa, huru magtpåliggande det är, att de processuella föreskrifterna böra vara så klara, att en hvar kan förstå dem samt att domstolarna ej må komma i tvekan om deras rätta förstånd.

Jag är icke förvissad om, att lagutskottet skall lyckas komplettera föreskriften i nu föredragna paragraf, men då andra §§ återremitterats, torde det icke vara ur vägen att, helst utskottet hemstält att § icke måtte antagas, återremittera ärendet till utskottet, på det utskottet må blifva i tillfälle att fylla de luckor, som åtminstone herr Afzelius medgifvit förefinnas.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att derunder yrkats, dels att kammaren skulle godkänna 36 § af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, dels ock, att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med nämnda båda yrkanden samt vidare proposition derpå, att kammaren, i enlighet med hvad lagutskottet i den föredragna punkten hemstält, skulle afslå paragrafen; och förklarades propositionen på den ifrågavarande paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

35 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Motsvarande § i Kongl. Maj:ts proposition har i lagutskottet undergått den förändring, att det har borttagits föreskriften att på landet minst en stämningsman skulle utses för hvarje socken. I dess ställe har tillagts: »Fjerdingsman vare ock stämningsman utan särskildt uppdrag, så ock nämndeman och förutvarande nämndeman, om han det sig åtager.»

Jag medgifver gerna, att med det tillägg, som lagutskottet gjort kan »å landet minst en i hvarje socken» utgå. Men i afseende på detta tillägg förefaller det mig, att utskottet gått något för långt, då bland de personer, som skulle erhålla uppdraget att tjenstgöra såsom stämningsmän, upptagas äfven förutvarande nämndemän. I och med detsamma har man utsträckt kretsen, inom hvilken stämningsmännen skola uppsökas, så långt, att icke någon ändring sker i det gamla stadgandet, att *trovärdiga* män skola vara närvarande, då stämning delgifves.

Vill man nu, på sätt en efterföljande § innehåller, i lagen yttra sig om verkan såsom bevismedel af stämningsmännens intyg, föreställer jag mig, att försigtigheten bjuder att icke upptaga de förutvarande nämndemännen såsom stämningsmän utan domares förordnande. Det förefaller mig tillräckligt sörjdt för, att stämningsmän skola finnas, om man behåller såsom stämningsmän fjerdingsmän och i tjenst varande nämndemän, då ju domaren har rätt att utse så många stämningsmän derutöfver, som han finner behofvet kräfva. Jag yrkar derför bifall till lagutskottets förslag med den ändring, att orden »och förutvarande nämndeman» måtte utgå.

Herr Afzelius: Det yrkande, jag ville framställa, sammanfaller helt och hållet med det, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss har gjort. Det är ett förträffligt kompetensmärke, att man innehar en viss befattning, men jag undrar, om man icke snarare kan säga motsatsen, när man sätter »före detta» framför tjenstetiteln. Isynnerhet gäller detta i fråga om nämndemän, som ofta nog icke innehafva denna befattning mer än två år, men sedan skulle vara stämningsmän hela lifvet. Måhända hafva de rent af blifvit skilda från sin nämndemansbefattning, och sedan skola de få utfärda delgifningsintyg, så länge de lefva. Jag tror icke detta kan vara en lämplig ordning och ber derför att få förena mig i nämnda yrkande.

Herr Trygger: Jag vill instämma med den siste ärade talaren med afseende på »förutvarande nämndemän»; men jag yrkar dessutom, att utskottets förslag att fjerdingsman skall vara stämningsman utan särskildt uppdrag måtte strykas. Deri ligger en skyldighet, en förpligtelse, och det kan icke vara rätta platsen i en sådan lag som denna att ålägga denna förpligtelse. Jag anhåller följaktligen, att 35 §

måtte antagas såsom utskottet föreslagit den, men att punkten: »fjerdingsman ..... åtager» måtte ersättas med den punkt i Kongl. Maj:ts förslag, som börjar med »nämndeman» och slutar med »sig åtager».

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

Herr Hasselrot: Jag ber att få instämma med herr Trygger. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet och herr Afzelius synas icke hafva något emot, att fjerdingsman skulle vara stämningsman utan särskildt uppdrag. Mig synes det egendomligt att taga fjerdingsman till stämningsman utan särskildt uppdrag. Under vanliga förhållanden skall en person, som är stämningsman, aflägga ed att fullgöra sitt uppdrag ärligt och redbart. Det behöfver icke en fjerdingsman göra. Han står således i en privilegierad ställning. Det synes mig i detta sammanhang lämpligt att ej heller hafva före detta nämndemän till stämningsmän. Jag tror derför, att man gör klokast uti att hålla sig till Kongl. Maj:ts ursprungliga förslag: »nämndeman vare ock stämningsman utan särskildt förordnande, om han det sig åtager».

Herr Afzelius: För att icke splittra yrkandena, och då jag anser, att det finnes skäl för det af herr Hasselrot framstälda yrkandet, ber jag att få förena mig i detta.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande paragraf, om hvars godkännande enligt utskottets förslag framställning ej blifvit gjord, yrkats, dels att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att orden »och förutvarande nämndeman» uteslötes, dels ock, af herr *Trygger*, att kammaren skulle godkänna paragrafen med den ändring, att meningen: »Fjerdingsman vare ock — — sig åtager» utbyttes mot: »Nämndeman vare ock stämningsman utan särskildt förordnande, om han det sig åtager».

Sedermera gjorde herr talmannen proposition på paragrafens godkännande i oförändradt skick och derefter propositioner i enlighet med nämnda två yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Tryggers förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

36 §.

Herr Trygger: Såväl i det kongl. som utskottets förslag förekommer en bestämmelse om att »Skriftligt erkännande om delgifning vare ock, der det är genom intyg af en ojäfvig stämningsman bestyrkt, ansedt såsom fullt bevis om delgifningen». Om att denna punkt måtte utgå, vill jag anhålla. Visserligen nämnde herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i förmiddags, att en ledamot af högsta domstolen, hvilken äfven varit professor, hade uttalat en motsatt tolkning än den, jag gjorde gällande i afseende på betydelsen af detta stadgande

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

för närvarande. Jag sade, att det var en formföreskrift som man här gjort till en legal bevisregel. Jag var icke fullt säker, huruvida herr statsrådet misstagit sig, men nu är jag i tillfälle att konstatera, att nämnde ledamot af högsta domstolen hade samma uppfattning som jag. Således faller det argumentet för bestämmelsens bibehållande. Men är det för öfrigt lämpligt, då vi nu allt mera öfvergått till den fria bevispröfningen, att här såsom legal bevisregel fastställa, att skriftligt erkännande, som endast är bestyrkt af en stämningsman, skall utgöra fullt bevis, der således domaren icke har rättighet att, huru misstänksam han än må vara mot detta skriftliga intyg, förklara detsamma ogiltigt, och icke ens rättighet att fordra vittnets inkallande, utan det blir den persons sak, som bestrider, att föra bevisning i motsatt rigtning. Jag tror icke, att detta är rätt, ehuru jag visserligen erkänner, att betryggande bevisregler böra och kunna gifvas inom det skriftliga beviset. Jag anhåller följaktligen att, då den här föreslagna legala bevisregeln synes innebära en omotiverad återgång till ett system, som vi lemnat, och för öfrigt icke finnes i vår nuvarande rätt, hvilken dock är långt mer byggd på den legala bevisteorien, än efter hvad vi önska den blifvande bevisläran kommer att vara, sista punkten af 36 §, som börjar med »skriftligt erkännande» och slutar med »bevis om delgifningen», måtte utgå, men att § i öfrigt måtte antagas på sätt utskottet föreslagit.

Herr Afzelius: Inom högsta domstolen har jag uttalat den mening, som herr Trygger antydde. Jag vidhåller denna mening, och jag skall be att få säga hvarför.

Denna § utgår från följande tankegång: att stämningen blifvit delgifven kan numera bevisas på hvilket sätt som helst, — på alla de sätt, hvarpå öfver hufvud taget man kan bevisa något. Det finnes ett *privilegieradt* sätt att bevisa det — s. k. fullt bevis — och det är medelst intyg af två stämningsmän. Men så tillägges det: »Skriftligt erkännande om delgifning vare ock, der det är genom intyg af en ojäfvig stämningsman bestyrkt, ansedt såsom fullt bevis om delgifningen.» Der får *en* stämningsman således precis samma betydelse som två stämningsmän eljest. Ty hvad är det i det fallet fråga om? Frågan gäller i första hand, huruvida detta erkännande verkligen härleder sig från den, som blifvit stämd; vet jag det, behöfver jag icke forska vidare. Men i afseende på detta, huruvida erkännandet verkligen är gifvet af svaranden eller icke, derom har icke stämningsmannen i och för sig större anspråk på vitsord än hvarje annan person. Skall stämningsmannen der vara privilegierad, skulle man naturligtvis fordra *två* stämningsmän såsom i det andra fallet. Jag menar således, att denna regel är principielt ohållbar, och den är också praktiskt obehöflig, ty det kommer nog att gå fortfarande som hittills, att om man får ett skriftligt erkännande, som två kända personer, ehuru

icke stämningsmän, bestyrkt, så kommer det att gälla utan vidare. Pröfningen deraf är fri.

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

Jag hemställer derför, i likhet med herr Trygger, att denna punkt måtte utgå, hvilket är detsamma som i herr Hasselrots reservation yrkats.

Herr statsrådet Annerstedt: Först och främst ber jag att få anmärka, att talaren på dalabänken icke fullt rigtigt citerade mina ord på förmiddagen. Jag sade icke, att en ledamot af högsta domstolen, som också varit professor, hade en åsigt motsatt talarens, utan jag sade, att en ledamot af högsta domstolen, som också varit universitetslärare, hade den meningen. Och jag tror att, om talaren ville läsa det yttrande i högsta domstolen, som vid ifrågavarande paragraf afgifvits icke af den siste talaren, utan det yttrande, som följer dernäst i högsta domstolens protokoll, så tror jag, att talaren skall finna, att jag icke citerat origtigt.

Hvad sjelfva hufvudfrågan beträffar, förefaller det mig, att, då det för allmänheten är en mycket väsentlig fördel att bibehålla den i sista punkten i förslaget upptagna regeln, några sådana teoretiska betänkligheter icke böra möta deremot, att på grund af dem man bör utesluta sista meningen af förevarande paragraf. Det är uppenbart, att mången gång blifva kostnaderna och svårigheterna betydligt förökade, om jag icke kan nöja mig med den stämdes skriftliga erkännande jemte en stämningsmans intyg, utan om det städse måste erfordras intyg af två stämningsmän. Det förhåller sig ju icke så, att den omständigheten, att lagen säger att något är fullt bevis, utesluter möjligheten att mot denna bevisning åstadkomma motbevisning. Följaktligen äfven om jag kan prestera erkännande från den stämde, styrkt af en stämningsman, är det svaranden obetaget att genom motbevisning ådagalägga, att stämning icke i laga ordning skett. Det förefaller mig ock icke vara någon väsentlig skilnad i beviskraften af tvenne stämningsmäns intyg om stämningens giltighet och beviskraften af det skriftliga erkännandet, afgifvet af den person, som är i fråga, försedt med en stämningsmans intyg om rigtigheten af detta intyg; ty ett sådant intyg skulle, i händelse det skriftliga erkännandet skulle vara origtigt, stämningsmannen i vanliga fall svårligen kunna gifva, med mindre han i mer eller mindre mån vore delaktig i en förfalskning. Derför är det enligt min uppfattning ganska antagligt, att skriftligt erkännande med intyg af en stämningsman i verkligheten skall visa sig lika godt som två stämningsmäns intyg *utan* detta skriftliga erkännande, och jag kan icke inse, att, då man antager två stämningsmän såsom tillfredsställande bevisning i första punkten, det skulle vara origtigt att såsom sådan anse skriftligt erkännande jemte en stämningsmans intyg, och alltså godkänna hvad utskottet föreslagit i andra punkten.

På dessa skäl och framför allt derför, att allmänheten deraf skulle hafva en väsentlig fördel, vågar jag yrka bifall till utskottets förslag.

Lagförslag angående ändrad lydelse af kap. 11 rättegångsbalken. (Forts.)

Herr Hasselrot: Såsom talaren på stockholmsbänken nämnde, öfverensstämmer det yrkande, herr Trygger framstält, med den reservation, som jag tillåtit mig att i denna del afgifva. Jag har utgått från den synpunkten, att enligt den bestämmelse, som för närvarande finnes, en persons vitsord på ett skriftligt erkännande af den stämde endast är af formel betydelse. Det är en väsentlig skilnad att, såsom nu ifrågasättes, göra detta skriftliga erkännande, försedt med en stämningsmans intyg, till fullt lagligt bevis. Jag tror, i motsats till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att detta icke för allmänheten kommer att medföra några fördelar, kanske tvärtom väsentliga olägenheter. Man litar på att man har lagligen delgifvit med användande af endast en stämningsman, och att man således har sin sak härutinnan klar. Så händer det, att mellan det stämningen delgifvits och målet förekommer faller svaranden ifrån. Det finnes då kanske icke någon möjlighet att konstatera, att han verkligen skrifvit under. Sterbhuset kan neka för svarandens namnteckning, och då står käranden der med ett vittne, som icke under sådana förhållanden kan vara fullt bevis. Det är efter mitt förmenande icke klokt att hänvisa käranden till ett stämningssätt, som för honom kan medföra förlust af fatalier, eller förlust af att få sin talan pröfvad, då han genom användande af två vittnen har fullt säker sak. Jag tror således, att man misstager sig, om man tror, att man bereder käranden en förmån genom att lemna honom tillfälle att begagna *en* stämningsman, då han genom användande af två är försäkrad att få sin talan under alla förhållanden upptagen. På denna grund anhåller jag om bifall till herr Tryggers först framstälda yrkande.

Herr Leman: Jag vet icke, om jag rätt förstod den siste ärade talaren. Jag uppfattade emellertid att han sade att, om, såsom det kan hända, svaranden skulle falla ifrån efter den tid, då han fått stämningen, men före den tid, då målet förekommer, så skulle käranden kunna blifva bedragen. Men om utskottets förslag blifver lag, är det gifvet att, om svaranden dör, innan målet behandlas och man har svarandens skriftliga erkännande jemte en stämningsmans intyg derom, så är det fullt bevis om att stämningen blifvit svaranden delgifven. Jag kan icke förstå det motstånd förslaget röner; och jag kan icke förena mig i detta motstånd, hvilket, enligt min åsigt, är grundadt uteslutande på formalistiska skäl. Man säger: ett vittne är icke tillräckligt bevis. Men läser man några rader högre upp i paragrafen, så finner man, hurusom der föreslagits, att intyg af en länsman skall vara full bevisning. Intyg af en vid konsulat anställd tjensteman, äfven om han är extra tjensteman, skall ock gälla såsom fullständigt bevis. Mig synes dock, att det är ännu bättre bevis, om jag har svarandens skriftliga erkännande och en stämningsmans intyg dertill. Redan nu har det utan olägenhet mycket ofta tillämpats, att man delgifver stämning genom *en* stämningsman, der man antager

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

eller vet, att svaranden skriftligen erkänner, att han fått del af stämningen. Jag tror således icke, att det är någon fara; men skulle man anse, att någon fara skulle vara för handen, borde större delen af paragrafen slopas, ty det torde icke innebära någon större rättssäkerhet att gifva vitsord åt intyg af en länsman än åt intyg af en edsvuren stämningsman.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag erkänner, att jag citerade herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet yttrande origtigt. Men när han talade om en ledamot af högsta domstolen, som varit universitetslärare, var det svårt för mig att tro annat, än att han, då han skulle åberopa en auktoritet på det teoretiska området, menade den ledamot, som varit professor i processrätt, och icke den ledamot, som varit docent i straffrätt. Jag torde således vara ursäktad.

Beträffande hvad herr Leman sade, så är det sant att, om svaranden gifver sitt skriftliga erkännande, så är det utmärkt. Det är det bästa bevis, man kan tänka sig, men frågan är, om han gifvit ett dylikt erkännande, och detta skall bevisas. Men, säger herr Leman, en konsulattjenstemans, en kronofogdes, stadsfogdes eller länsmans intyg är fullt bevis. Ja, det är derför, att desse äro tjenstemän och handla under tjenstemannaansvar. Det är ju så, att en tjenstemans intyg har ett särskildt bevisvärde. Deraf följer icke, att man skall gå längre ner på skalan och gifva en edsvuren stämningsmans intyg samma bevisvärde. Här är icke fråga om att underkänna ett af en stämningsman bestyrkt skriftligt erkännande, utan här är fråga om, huruvida man skall binda domaren vid ett dylikt intyg af en stämningsman. I regeln kommer utan tvifvel domaren att taga det för godt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas i oförändradt skick, dels ock, af herr *Trygger*, att paragrafen skulle godkännas med uteslutande af sista punkten, som började med orden: »Skriftligt erkännande» och slutade med orden: »om delgifningen».

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det af herr Trygger framstälda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Kapitelöfverskriften.

Godkändes.

Stadgandet om upphäfvande m. m. af vissa gällande föreskrifter.

Lagförslag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken. (Forts.)

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig, med anledning af det beslut, kammaren fattat beträffande 2 § i det nyss föredragna lagförslaget hemställa, att den punkt, som förekommer i Kongl. Maj:ts förslag och som börjar med: »Hvad förklaringen» och slutar med orden »fortfarande gälla» måtte återupptagas i kammarens beslut.

Herr Afzelius: Det var endast detta yrkande, jag ämnade framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande del af utlåtandet endast yrkats, af herr *Hasselrot,* att Kongl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Härefter gjorde herr talmannen proposition derpå att nu ifrågavarande del af utlåtandet skulle godkännas enligt utskottets förslag samt vidare proposition på bifall till herr Hasselrots nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Lagförslag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål.

Punkten 2.

Utskottets förslag till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål.

Herr Hasselrot: Såsom åtminstone i viss mån en följd af det beslut, kammaren under förmiddagen fattade beträffande den nyss föredragna lagen, att de s. k. qvasibrottmålen skulle i afseende på stämning likställas med tvistemål, torde efter mitt förmenande jemväl beträffande påföljden för parts uteblifvande dessa qvasibrottmål böra likställas med tvistemål, och således endast rena brottmål falla under de bestämmelser, som finnas i den förordning, som Kongl. Maj:t föreslagit angående påföljd i vissa fall för parts uteblifvande i brottmål. Frågan rör sig egentligen om hemtningen. Om kammaren behagar se på Kongl. Maj:ts förslag, så befinnes regeln vara den, att svaranden skall i första rummet hemtas. Om det icke finnes lämpligt, ålägges honom böter eller vite. Nu synes det mig oegentligt, att i ett mål rörande ett egentligen civilrättsligt påstående, som grundar sig på en brottslig gerning, verklig eller förment, men som faktiskt är civilrättsligt, man skall kunna ålägga hemtning, utan det synes mig tillräckligt att i detta som i andra rent civilrättsliga fall stadga böter eller vite för att få svaranden att inställa sig. För att vinna detta mål har jag tillåtit mig formulera lagen i tvenne §§, af hvilka den första är väsentligen öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts förslag och den andra lyder:

Lagförslag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål. (Forts.)

»I fråga om brottmål, der talan om ansvar ej föres, skall tillämpas hvad i förordningen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt den 6 oktober 1882 är för tvistemål stadgadt.»

Nu vet jag mycket väl, att den ärade ledamot af lagutskottet, som varit med om förändringen i afseende på stämningen i dessa qvasibrottmål, icke vill gå så långt, som jag i denna min reservation föreslagit. Jag skall derför tillåta mig försöka bemöta hvad han derutinnan säkerligen kommer att anföra. Han säger att, om han också beträffande stämningen ville ställa dessa qvasibrottmål analoga med tvistemålen, så vill han icke gå längre; beträffande påföljden för uteblifvande vill han likställa dem med brottmål, och han har ingenting emot att i sådana mål, som röra ersättning för kreatursskada eller skogsåverkan, hemta svarandeparten, om så finnes lämpligt. Jag står för min del på den ståndpunkten att, då dessa qvasibrottmål hufvudsakligen äro att anse såsom tvistemål, böra andra medel för svarandepartens inställande icke användas än de, som finnas stadgade för tvistemål.

Det säges sedermera, att om man verkligen vill likställa dessa qvasibrottmål med tvistemål, skall man tänka sig för huru långt man vill gå; och då förklarar jag, att man äfven i ett annat afseende bör likställa dem med tvistemål, nemligen rörande fullföljd af talan. Rörande forum får man deremot ordna efter hvad man finner lämpligt och praktiskt. Men vill man nu ställa dessa qvasibrottmål beträffande stämning i paritet med tvistemål, så synes den enklaste konseqvens fordra, att beträffande påföljden för uteblifvande ansvaret icke blir annorlunda i ett qvasibrottmål än i ett tvistemål.

På dessa grunder yrkar jag bifall till reservationen i denna del.

Herr Trygger: Jag är den ledamot af lagutskottet, som gått med herr Hasselrot så till vida, att jag med afseende på dessa brottmål vill tillåta samma stämningssätt som i civila mål, men jag vill icke gå så långt som han i denna punkt, och jag anser, att Kongl. Maj:ts förslag är bättre, äfven sedan utskottet vidtagit den förändring, som med afseende på dessa mål skett i afseende på stämningen. Det är en allmän regel inom den svenska straffprocessen, att det icke är nog med att en person är vederbörligen stämd, utan han skall antingen sjelf eller genom ombud någon gång vara tillstädes inför rätten, innan man afgör målet. Det är denna visserligen icke i lagen uttryckligen uttalade, men allmänt erkända rättssats, som föranleder, att man måste se till, att man kan få svaranden inställd inför rätten, och just derför har man med afseende på brottmål bestämmelsen, att man kan låta hemta honom. I fall herr Hasselrot ville upphäfva denna regel, skulle jag gerna gå med honom och utesluta hemtningen i nu omhandlade brottmål, men det har han icke föreslagit. Och om vi skulle ändra Kongl. Maj:ts förslag, såsom han föreslagit, qvarstår således

Lagförslag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål. (Forts.)

denna regel, och följaktligen blir det svårt att afgöra dessa mål, i fall svaranden uteblir.

Jag ber vidare att få påpeka, att bevisskyldigheten är olika i brottmål och i civila mål, och denna bevisskyldighet kommer fortfarande att gälla i nu behandlade brottmål. Man må hafva åtskilliga önskningar om förändring i den vägen, men ett faktum är, att genom detta förslags antagande blifva icke dessa önskningar förverkligade. Reglerna om bevisskyldigheten i brottmål äro så hårda för käranden, att det är af stor vigt, att svaranden inställes, ty rätten har äfven i sådana mål befogenhet att genom förhör med svaranden söka få fram bevisning, som kan vara af vigt för käranden. Således är ingalunda saken så enkel, som den högt ärade ordföranden i lagutskottet tänkt sig den. Redan genom antagande af bestämmelsen, hvarigenom i fråga om stämning dessa brottmål likställas med civila mål, har man visat åt hvilket håll man vill. Under sådana förhållanden bör man icke taga steget så långt, att det åstadkommer förvirring, men det gör man, om man antager den reservation, som lagutskottets ärade ordförande framstält.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Afzelius: För min del anser jag antagandet af herr Hasselrots reservation i denna punkt vara en gifven konseqvens af kammarens beslut vid 33 §. Det synes mig också alldeles rigtigt. För mig är det någonting i hög grad stötande att använda hemtning i dessa mål, att t. ex. i ett skadeståndsmål angående åverkan eller sammansstötning, trots det att måhända straffet är preskriberadt, det skall vara tillåtet att hemta svaranden inför rätta. Det strider alldeles mot mina rättsbegrepp.

Herr Trygger yttrade, att i brottmål skulle regeln fortfarande förblifva den, att ingen kan dömas utan att någon gång vara hörd, och derför måste denna tvångsmagt finnas. Han erkände emellertid, att den regeln icke är uttalad i lagen. Men hvad som icke står uttaladt i lagen, gäller icke för mig, med mindre det kan deduceras ur sakens natur eller visas vara förståndigt och nödvändigt. Men skilnaden mellan dessa brottmål och tvistemål är icke större, än att samma regel bör tillämpas på båda. För öfrigt är det så, att man ytterst sällan kan döma någon i ett tvistemål, utan att han sjelf eller genom ombud yttrat sig. Tredskodomen är något som ligger bakom oss och tillhör det förflutna, den kommer ytterst sällan till användning. Behofvet att få in svaranden fins således äfven i tvistemålen. Men hafva vi då här icke några medel att få honom att komma tillstädes? Jo, vi hafva böter och viten, som kunna stegras, och detta tror jag är fullt effektivt. Jag tror, att det praktiskt taget just är på förevarande område som förändringen skall visa sig nyttig, och att det icke skall visa sig medföra några olägenheter.

Jag ber att få yrka bifall till herr Hasselrots reservation.

Lagförslag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål. (Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Hasselrot*, att kammaren skulle antaga det förslag till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, som innefattades i hans vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Hasselrots yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 3—6.

Utskottets förslag till lagar godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslagen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta banko- och lagutskottets den 26 och 27 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, rörande väckta motioner angående ändringar i 7 och 8 §§ af lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Om utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt.

Punkten 1.

Herr Lithander: I den motion, som jag tillåtit mig väcka i denna kammare om utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt, framhöll jag, att det ingalunda var gifvet, att den rätta tidpunkten för vidtagande af en sådan åtgärd redan nu vore inne. Men då genom en långvarig polemik i tidningarne en viss oro väckts i sinnena, ansåg jag ärendet nu lämpligen böra företagas och pröfvas. Sedan dess hafva sådana upplysningar vunnits genom föreliggande betänkande samt af bankofullmägtiges yttrande i ämnet, att deraf framgår, att någon utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt, på sätt nu föreslagits, ingalunda för närvarande är behöflig. Derjemte har bankoutskottet påvisat en annan mycket beaktansvärd princip, som i detta fall torde böra tagas i öfvervägande, den nemligen, att ofta återkommande åtgärder i detta afseende icke böra anlitas, utan att redan från början en elasticitet i sedelutgifningsrätten bör hafva åstadkommits. Då det sålunda till fullo är ådagalagdt, att med ärendet icke hastar, och då, såsom jag hoppas, de, hvilka gjort sig så stora bekymmer häröfver och utlagt dessa bekymmer i en mängd mer eller mindre befogade tidningsartiklar, genom detta utlåtande torde hafva fått nöjaktigt svar, synes det mig

Om utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt. (Forts.)

mycket välbetänkt att, såsom bankoutskottet föreslagit, uppskjuta ärendets afgörande. Jag har begärt ordet endast för att säga, att jag för min del icke har något emot detta uppskof, utan ser mycket gerna, att bankoutskottets förslag bifalles af kammaren.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i den föreliggande punkten gjorda hemställan.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 8,02 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Stockholm 1899. Iduns Kungl. Hofboktryckeri.